

УДК 330.101

Мазур А.О.

магістр

*Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Кириченко С.О.

кандидат економічних наук, доцент

*Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ

Оскільки розвиток будь-якого підприємства залежить від ефективності використання всіх наявних ресурсів, наявність ресурсів розглянуто як початкова точка виробничого процесу. Зроблено висновок про безпосередню залежність обсягу випуску та реалізації продукції, зниження її собівартості та збільшення прибутку від своєчасного забезпечення підприємства ресурсами відповідної якості та асортименту, запасу сировини та матеріалів, а також дотримання норм їх витрат. Розкрито сутність поняття «ресурсний потенціал», охарактеризовано показники ресурсного потенціалу підприємств.

Ключові слова: потенціал підприємства, ресурси, ресурсний потенціал, оцінка ресурсного потенціалу, складові ресурсного потенціалу.

АННОТАЦИЯ

Поскольку развитие любого предприятия зависит от эффективности использования всех имеющихся ресурсов, наличие ресурсов рассмотрено как начальная точка производственного процесса. Сделан вывод о непосредственной зависимости объема выпуска и реализации продукции, снижения ее себестоимости и увеличения прибыли от своевременного обеспечения предприятия ресурсами соответствующего качества и ассортимента, запаса сырья и материалов, а также соблюдения норм их расходов. Раскрыта сущность понятия «ресурсный потенциал», охарактеризованы показатели ресурсного потенциала предприятий.

Ключевые слова: потенциал предприятия, ресурсы, ресурсный потенциал, оценка ресурсного потенциала, составляющие ресурсного потенциала.

ANNOTATION

Since the development of any enterprise depends on the efficiency of the use of all available resources, the availability of resources is considered as the starting point of the production process. The conclusion is made about the direct dependence of the volume of production and sales, reducing its cost and profit from the timely provision of the company with resources of the appropriate quality and range, from the stock of raw materials and compliance with the norms of their costs. The essence of the concept of "resource potential" is revealed, and also the characteristic of indicators of resource potential of enterprises is given.

Key words: enterprise potential, resource, resource potential, assessment of resource potential, components of resource potential.

Постановка проблеми. Ринкове господарювання супроводжується нестабільністю зовнішнього середовища, попиту та пропозиції, нестійкістю цін, змінами в конкурентному середовищі тощо. Одними з першочергових завдань керівництва є формування й оцінювання поточних та перспективних можливостей суб'єкта господарювання, тобто його ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, що виникають під час оцінювання

ресурсного потенціалу, знайшли відображення в дослідженнях провідних вчених, зокрема в роботах О.В. Ареф'євої, А.В. Березіна, Н.С. Довгаля, О.В. Лебеденко, Н.С. Краснокутської, О.С. Федоніна. Теоретичні, методологічні та практичні засади оцінювання, викладені в працях вчених, використовуються для того, щоб переосмислити складний процес розвитку стратегічного управління на підприємствах. Підвищення конкурентоспроможності підприємств, подолання негативних ситуацій в економічному розвитку не здійсненні без розуміння реальних можливостей підприємства, тобто його ресурсного потенціалу.

Повноцінний аналіз і планування діяльності підприємства в сучасних умовах, на думку Н.С. Довгаля, здійснюються в процесі оцінювання його ресурсного потенціалу. Водночас в економічних дослідженнях поняттю «ресурсний потенціал» надається недостатнє значення, відсутнє його конкретне визначення, не розроблені теоретичні основи ресурсного потенціалу [1].

В.Є. Качуровський і В.П. Чайковська вважають, що від того, наскільки правильно формується, результативним чином використовується та розвивається сукупність ресурсів підприємств, залежать ефективність функціонування економічної системи країни та динаміка її розвитку [2].

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є розкриття сутності поняття «ресурсний потенціал», характеристика показників ресурсного потенціалу підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У багатьох наукових роботах вчених-економістів відзначається важливість проблем, пов'язаних з аналізом ресурсного потенціалу, а також всебічною модернізацією підприємств та високоефективним використанням й оптимальним забезпеченням їх усіма ресурсами. Ці питання найбільш гострі, складні й надзвичайно актуальні не тільки в науковому, але й в практичному планах.

В економічній літературі термін «ресурсний потенціал» в широкому розумінні означає можливості, сили, запаси, засоби, які можуть бути використані, або рівень потужності будь-якого підприємства. Також під цим терміном розумі-

ють «приховані здібності, сили для будь-якої діяльності» [3, с. 902].

На думку Н.С. Краснокутської, ресурсний потенціал – це можливості системи ресурсів підприємства та його компетенція отримувати результат за допомогою реалізації бізнес-процесів [4].

Інше визначення поняття «ресурсний потенціал» дає доктор економічних наук О.М. Вишневська: сукупність ресурсів, наявних в розпорядженні підприємства, а також здатність співробітників і менеджерів використовувати ресурси з метою виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку [5].

Таким чином, термін «ресурсний потенціал» передбачає наявність у суб'єкта (окремо взятої людини, первинного робочого колективу або суспільства загалом) прихованих можливостей, які ще не проявились, або здібностей діяти в конкретній сфері.

Ресурсний потенціал підприємства характеризується такими показниками:

- реальні можливості підприємства в тій чи іншій сфері економічної діяльності;
- наявність ресурсів виробництва та резервів, як залучених, так і не залучених у виробництво;
- здатність менеджерів залучати ресурси до створення продукції, товарів та послуг з метою отримання максимального прибутку;

– наявність форми підприємництва та відповідної організаційно-правової структури.

Складові ресурсного потенціалу підприємства показані на схемі (рис. 1).

Таким чином, на рівні підприємства ресурсний потенціал формується за рахунок:

- організаційного потенціалу (здатність системи управління забезпечувати ефективність функціонування підприємства);
- фінансово-економічного потенціалу (фінансово-економічний стан підприємства);
- виробничого потенціалу (сукупність виробничих можливостей, які визначаються наявністю виробничих ресурсів);
- маркетингового потенціалу (сукупність споживчих властивостей продукції, виражена через здатність підприємства залучати нових споживачів та зберігати наявних);
- трудового (кадрового) потенціалу (сукупність можливостей персоналу досягати стратегічних цілей в діяльності підприємства);
- науково-технічного (інноваційного) потенціалу (активність підприємства щодо випуску нової продукції, впровадження досягнень науки й техніки, застосування прогресивних технологій);
- соціального потенціалу (можливість забезпечувати соціальні потреби людини, медичне обслуговування, культурні заходи, органі-

Система управління	→	Швидкість і обґрунтування рішень Рівень делегування повноважень Адекватність інформації Система стимулювання і заробітної плати
Фінанси	→	Обсяг власних коштів Можливість залучення кредитів Обсяг дебіторської заборгованості
Персонал	→	Рівень кваліфікації Рівень мотивації Перспективи кар'єрного росту
Стиль керівництва	→	Лідерська влада Влада посади Влада примусу
Маркетинг	→	Рівень сприйняття реальності Частка ринку Конкурентна перевага Імідж
Продукція	→	Рівень співвідношення ціна / якість
Виробництво	→	Технологічний рівень і гнучкість Інновації Можливість розширення потужності
Збут	→	Наявність власної збутової мережі Реальні обсяги продажів Пропускна здатність збутової структури
Поставки	→	Наявність альтернативних постачальників Кредит довіри у постачальників
Ексклюзивні можливості	→	Ексклюзивний доступ до сировини Доступ до ексклюзивної інформації Ексклюзивне право на частку ринку
Соціальні послуги	→	Наявність об'єктів соціальної інфраструктури

Рис. 1. Складові ресурсного потенціалу підприємства

зацію відпочинку, надання інших соціальних благ, наприклад матеріальної допомоги).

Для виявлення ефективності ресурсного потенціалу нині використовують два загальноприйняті методи аналізу ресурсного потенціалу підприємства. Вони дають змогу визначити можливість підприємства, а саме функціонування та оцінювання ресурсів як в сукупності, так і окремо. Першим методом є зарубіжний, заснований на ланцюжку цінностей М. Портера, що включає оцінювання ресурсів та ефективності їх використання, фінансовий та порівняльний аналіз. Другий метод, заснований на традиційному аналізі господарської діяльності, часто виражається в елементарному фінансовому аналізі [1].

В сучасних умовах господарювання для встановлення нами цілей ні перший, ні другий методи не можуть бути визнані досить ефективними, оскільки орієнтовані на досить загальні методологічні принципи та інформаційну базу. Ці методи є досить трудомісткими для аналізу та не відповідають на чітко поставлене запитання підприємців про те, якою є ефективність використання ресурсного потенціалу та яким є вплив потенціалу на результат управління підприємством.

Ми згодні з думкою фахівців про те, що проаналізувати ресурсний потенціал можна з використанням узагальнюючого показника, сформованого з урахуванням усіх особливостей структури та діяльності підприємства. В результаті вивчення та критичного аналізу наяв-

них сучасних методів оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу, що застосовуються вченими-економістами, в спеціальній літературі пропонуються згруповані види методів, які можуть бути застосовані підприємствами в їх господарській діяльності [6].

Слід зазначити, що витратний підхід найбільш прийнятний для оцінювання об'єктів спеціального призначення, а також нового будівництва, визначення варіанта найкращого та найбільш ефективного використання землі, страхування. Зібрана інформація зазвичай включає дані про ціни на землю, будівельні специфікації, дані про рівні зарплати, вартість матеріалів, витрати на обладнання, прибуток та накладні витрат будівельників на місцевому ринку тощо. Необхідна інформація залежить від специфіки оцінюваного об'єкта. Проте цей підхід досить складно застосовувати під час оцінювання унікальних об'єктів, що володіють історичною цінністю, естетичними характеристиками, або застарілих об'єктів. Витратний підхід заснований на принципах заміщення, найкращого та найефективнішого використання, збалансованості, економічної величини та економічного поділу.

Застосування витратного виду необхідне в двох випадках:

- оцінювання некотируючих компаній, найчастіше ТОВ, ЗАТ, які, як правило, мають непрозорі фінансові потоки;
- разом з іншими підходами, що дає змогу приймати ефективні інвестиційні рішення [6].

Таблиця 1

Методи оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

№	Види методів	Характеристика групи	Показники, які характеризують вид методу	Економічний сенс показників
1	Витратні методи	Методи, засновані на одному показнику, який враховує витрати підприємства.	Витратовіддача, витратоємність, рентабельність витрат.	Показники ефективності використання ресурсного потенціалу на основі двох альтернативних показників обігу та прибутку.
2	Ресурсні методи	Методи, засновані на показнику, який враховує обіг роздрібної торгівлі та прибутку.	Ресурсовіддача.	
3	Результативні методи	Методи оцінювання використання ресурсного потенціалу за складом основних економічних показників.	Узагальнюючий показник ефективності використання ресурсного потенціалу, узагальнюючий показник ефективності виробництва, показники ефективності конкретного ресурсного потенціалу.	Показники кількісної оцінки діяльності підприємства.
4	Комплексні системні методи	Методи, які визначають різні види ефективності використання ресурсного потенціалу.	Узагальнюючий показник динаміки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, показники економічної ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, зведені показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства.	Дають змогу більш глибоко й детально вивчити діяльність підприємства, що веде як до ефективного використання наявних ресурсів, так і до виявлення резервів.

Далі перейдемо до розгляду ресурсного методу. Виробнича потужність є результатом комплексу виробничих ресурсів. Отже, мірою продуктивності потужності повинна стати її економічна оцінка, а саме економічна потужність. Отже, концепція базується на ресурсному підході. Масштаб визначається наявністю та якістю ресурсного потенціалу, а її розмір – ступенем ресурсовіддачі. Використання ресурсного методу дає змогу:

- отримати розрахункове значення потужності шляхом визначення кожного ресурсного потенціалу та максимально можливої його віддачі, що дає можливість встановити вплив кожного з них на формування виробничої потужності;

- виявити резерви додаткового випуску продукції за допомогою економічного обґрунтування ресурсозабезпеченості та ресурсовіддачі підприємства;

- визначити нормативом для планування господарської діяльності підприємств промисловості економічно доцільний рівень витрат на одиницю виробничої потужності.

Ресурсний метод використовується в таких галузях промисловості, як чорна металургія, лісова, деревообробна, целюлозно-паперова, хімічна.

За використання результативного методу кожен результативний показник залежить від численних та різноманітних факторів. Чим детальніше досліджується вплив факторів на величину результативного показника, тим точніше є результати аналізу та оцінювання якості праці підприємств [3]. Звідси випливає, що істотним питанням аналізу господарської діяльності підприємства є вивчення та вимірювання ступеня впливу факторів на величину досліджуваних економічних показників. В цьому разі без глибокого та всебічного вивчення факторів не можна зробити досить обґрунтовані висновки про результати діяльності, виявити резерви виробництва, обґрунтувати плани й управлінські рішення. Проаналізувавши основні показники підприємства, спочатку побачимо результати (позитивні чи негативні), що в подальшому значить керівнику, на що звернути увагу, які дії приймати в подальшому щодо ефективного використання ресурсів.

Комплексний системний підхід базується на вивченні об'єктів як складних економічних систем, які складаються з окремих елементів з численними внутрішніми та зовнішніми зв'язками. Системний підхід дає змогу глибше вивчити господарський об'єкт, отримати повніше уявлення про нього, виявити причинно-наслідкові зв'язки між окремими частинами цього об'єкта. Особливостями сучасного системного підходу є динамічність, взаємодія, взаємозалежність і взаємозв'язок елементів системи, комплексність, цілісність, підпорядкованість, виділення провідної ланки. Системний підхід в економічному аналізі дає змогу розробити на-

уково обґрунтовані та ефективні варіанти вирішення господарських завдань, що дає підставу для вибору найбільш доцільних управлінських рішень.

Описаний вище системний підхід до аналізу має суттєві переваги порівняно з іншими, адже він забезпечує комплексність і цілеспрямованість дослідження; методологічно обґрунтовану схему пошуку резервів підвищення ефективності виробництва; об'єктивну оцінку результатів господарювання; оперативність, дієвість, обґрунтованість, точність аналізу, а його висновки можуть служити хорошим засобом обґрунтування управлінських рішень. В ідеалі цей метод повинні використовувати всі підприємства (компанії) для виявлення невикористаних ресурсів, надалі спрямованих в «потрібне русло» для ефективного розвитку підприємства.

Висновки. Розвиток будь-якого підприємства залежить від ефективності використання всіх наявних ресурсів. Наявність ресурсів є матеріальною основою, яка визначає виробничі можливості підприємства. Ресурсний потенціал підприємства є складною системою, що об'єднує основні фонди, технологію, інформацію, трудові та енергетичні ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства та необхідні для здійснення виробничої діяльності.

Вищевикладений аналіз методів оцінювання ще раз підтверджує важливу роль ресурсного потенціалу як основи господарської діяльності організації. Дослідження комплексу основних показників ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства проводиться з метою визначення несприятливих факторів та причин, що знижують ефективність підприємницької діяльності, а також виявлення резервів її підвищення. Таким чином, оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу організації на базі одного показника не здатна повноцінно його характеризувати, тому необхідно використати безлічі концепцій оцінювання та визначення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Також проведене нами дослідження методів оцінки ресурсного потенціалу підприємства дає змогу зробити висновок про необхідність аналізу впливу інноваційних факторів його ефективного використання за рахунок оптимізації активів та формування оптимальної системи управління.

На нашу думку, всі вони заслуговують на увагу та використовуються на практиці. Особливо хочеться відзначити, що для кожного підприємства необхідно знайти індивідуальний комплекс методів розрахунку ефективності ресурсного потенціалу. У зв'язку з цим доцільно залежно від конкретних цілей на основі угруповань конструювати алгоритм розрахунку ефективності використання ресурсного потенціалу конкретного підприємства з метою підвищення якості управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Довгаль Н.С. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні основи. Науково-технічна інформація. 2009. № 1. С. 42–45.
2. Качуровський В.Є., Чайковська В.П. Ресурсний потенціал підприємства: структура та ефективність використання. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2007. № 4. С. 123–129.
3. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / уклад. Н.В. Кусайкіна, Ю.І. Цибульник; за заг. ред. В.В. Дубічинського. Харків: Школа, 2008. 1008 с.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.
5. Ареф'єва О.В., Харчук Т.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2008. № 7 (85). С. 71–76.
6. Данилова А.О. Аналіз інструментів оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу торговельного підприємства малого бізнесу. Проблеми сучасної економіки. 2009. № 2 (30).

REFERENCES:

1. Dovgal N.S. Resource potential of the enterprise: theoretical foundations // Scientific and Technical Information. 2009. № 1. S. 42–45.
2. Kachurovsky V.Ye., Tchaikovsky V.P. Resource Potential of the Enterprise: Structure and Efficiency Use // Regional Business Economics and Management. 2007. No. 4. P. 123–129.
3. Modern Dictionary of the Ukrainian Language: 100 000 words / Form. N.V. Kusaykina, Yu.I. Tsybulnik; per community ed. V.V. Dubichinsky. Kharkiv: School, 2008. 1008 p.
4. Krasnokutskaya N.S. Potential of the enterprise: formation and estimation. Kyiv: Center for Educational Literature, 2005. 352 p.
5. Aref'eva O.V., Kharchuk T.V. Economic principles of forming the potential of the enterprise // Actual problems of the economy. 2008. No. 7 (85). P. 71–76.
6. Danilova A.O. Analysis of tools for assessing the effectiveness of using the resource potential of a small business venture / Problems of the modern economy. 2009. No. 2 (30).

Mazur A.O.

Master,

*National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"*

Kyrychenko S.O.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"*

METHODS OF ESTIMATION OF EFFICIENT USE OF RESOURCE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

The availability of resources is considered as the starting point of the production process since the development of any enterprise depends on the efficiency of the use of all available resources.

The analysis of recent research and publications on the concept of "resource potential" and its evaluation are carried out. The essence of the concept of "resource potential" is revealed, and also the characteristic of indicators of the resource potential of enterprises is given.

Two commonly accepted methods of analysis of resource potential of the enterprise are presented: 1) foreign includes assessment of own resources and efficiency of their use, financial and comparative analysis; 2) based on a traditional analysis of economic activity, often expressed in the elementary financial analysis. And also, grouped types of methods are formed taking into account all the features of the structure and activities of the enterprise.

It was concluded about the direct dependence of the volume of production and sales, reduction of its cost, and an increase of profit on timely provision of the enterprise resources of the appropriate quality and assortment, on the stock of raw materials and observance of their expenditure norms.